

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Університет Жирони (Іспанія)
Університет Орадя (Румунія)
КЗ «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій
учнівської молоді» Харківської обласної ради

РЕГІОН - 2025:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(20 листопада 2025 року, м. Харків)

Харків
2025

*Реєстраційне посвідчення в УкрІНТЕІ МОН України
(№ 725 від 09 грудня 2024 р.)*

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 30 від 24.11.2025 р.).*

Редакційна колегія: **Л.М. Немець**, д. геогр. н., проф. (голова редакційної колегії); **Н. Елізбарашвілі**, д. геогр. н., проф.; **С.В. Костріков**, д. геогр. н., проф.; **К.О. Кравченко**, к. геогр. н., доц.; **К.В. Мезенцев**, д. геогр. н., проф.; **Ч. Морар**, PhD, доц.; **Г.П. Підгрушний**, д. геогр. н., ст. наук. співроб.; **К.Ю. Сегіда**, д. геогр. н., проф.; **Дж.В. Субірос**, PhD, проф.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця, к. 3-62, e-mail: conference.region@gmail.com.

Регіон – 2025: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20 листопада 2025 р.) / Гол. ред. колегії Л.М. Немець. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2025. – 298 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Регіон – 2025: стратегія оптимального розвитку» представлено тези доповідей, які розкривають сучасні проблеми регіонального розвитку, зокрема економічні трансформації, соціально-демографічні та екологічні виклики. Важливе місце займає наукова проблематика, пов'язана з розвитком міст, геоплануванням, міською політикою.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна,
оформлення, 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Микола Барановський

Території України з низьким рівнем соціально-економічного розвитку:
підходи до ідентифікації, результати 10

Мирослава Влах

Суспільно-географічні засади концептуалізації поняття «підприємство»:
теоретико-методологічний аспект 12

Денис Волков, Людмила Ключко

Аналіз мультиплікативного ефекту будівельної індустрії на суміжні галузі .. 15

Артем Гавріков

Сучасне бачення продовольчої безпеки: від класичних теорій до реалій
воєнного часу 23

Володимир Грицевич

Кількісна оцінка економіко-географічних потенціалів регіонального
розвитку 25

Олександр Деменко, Юрій Кандиба

Трансформація транспортної системи України під час повномасштабного
вторгнення 28

Наталія Добровольська

Використання космічних знімків програми Copernicus у шкільній та
позашкільній краєзнавчій роботі 31

Данило Жевноватченко, Юрій Кандиба

Відновлення АПК Харківської області після війни: уроки німецького
досвіду..... 34

**Сергій Запотоцький, Ольга Левицька, Вікторія Запотоцька,
Гліб Матюнін**

Залізничний транспорт України в умовах війни: втрати, виклики та
стратегічні напрями відбудови 37

Володимир Казаков, Вікторія Пацюк

Європейський досвід реалізації проєктів індустріального туризму та його
адаптація для України 41

Павло Кобилін

Сільське господарство як функціональна складова соціогеосистеми 44

Сергій Колосов

Розвиток аграрного експорту як драйвера економічного зростання України 47

Ірина Гаврікова

Особливості реалізації програми тимчасового захисту для українців: кейс Румунії	194
---	-----

СЕКЦІЯ 3

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Катерина Сегіда, Людмила Нємець, Сергій Костріков

Підготовка фахівців для відновлення природного середовища в аспекті євроінтеграції: бачення географів-суспільників	198
--	-----

Вікторія Горбач

Підходи до формування кліматично нейтрального та стійкого сільського господарства	202
---	-----

Богдан Зелінський

Ефективне використання дощової та талої води як інструменту адаптації до змін клімату: глобальний досвід та його адаптація в місті Луцьк	205
--	-----

Алла Омельченко, Юлія Шпильова

Екологічна складова якості життя населення	208
--	-----

Оксана Перхач, Іван Ровенчак

Водокористування у світі в контексті цілей сталого розвитку	210
---	-----

Максим Рожнов

Соціально-географічне дослідження заповідних територій України в умовах воєнного та повоєнного відновлення	212
--	-----

Віктор Стець, Людмила Ключко

Адаптація до змін клімату у місті Харків та Харківській області	215
---	-----

Наталія Шерстюк

Модель переміщення скиду високомінералізованих шахтних вод у річці Інгулець	219
---	-----

СЕКЦІЯ 4

МІСЬКИЙ РОЗВИТОК, ГЕОПЛАНУВАННЯ ТА МІСЬКА ПОЛІТИКА

Людмила Нємець, Катерина Кравченко, Катерина Сегіда,

Наталія Гусєва

Урбаністичний напрям суспільно-географічних досліджень: виклики та перспективи підготовки фахівців з відновлення міських територій	222
--	-----

Віктор Безрук, Сергій Костріков

Трансформація моделей міського довкілля в методичні рамки «Нового європейського баухаузу»	227
---	-----

Олександр Бейдик

Структура і безпека столичного міста під час військової агресії	230
---	-----

Ольга Суптело	270
Переосмислення урбаністичної перцепції під час війни: виклики для суспільної географії	
Андрій Чернюх	
Трансформація рекреаційного ландшафту Чернівецької агломерації: просторові зміни в умовах урбанізації	274
Катерина Шпак	
Роль програмно-цільового методу бюджетування у підвищенні фінансової стійкості міських бюджетів в умовах післявоєнного відновлення	277
Яків Янковий	
Цифровізація сфери соціальних послуг у містах	279
Сергій Батура	
Урбаністичні виклики сучасного Києва	281
Катерина Кравченко	
Особливості управління відновленням та розвитком Харківської міської агломерації в умовах невизначеності	285
Станіслав Саламатін	
Підземний міський простір України: сучасні тенденції та виклики	290
Євген Шпак	
Оптимізація транспортної системи міста Харків	293

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ЛАНДШАФТУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ: ПРОСТОРОВІ ЗМІНИ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ

Андрій Чернюх

cherniukh.andrii@chnu.edu.ua

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

На формування сучасного ландшафту міських і приміських зон істотний вплив мають стрімке зростання міських територій і посилення урбанізаційного тиску через розширення міської забудови та інфраструктури. Внаслідок цих процесів критично важливий для якості життя населення та екологічної стабільності рекреаційний ландшафт зазнає значних просторових трансформацій. Не є винятком і Чернівецька агломерація – унікальний просторовий полігон, де історична архітектурна спадщина міста-ядра гостро стикається з сучасними урбанізаційними викликами периферії. Це зіткнення формує особливий ландшафт і накладає відбиток на всі аспекти життя регіону.

Історична забудова Чернівців формувалась за часів перебування краю у складі Австро-Угорської імперії із подальшою розбудовою за румунської, радянської і сучасної доби. Зрозуміло, створювалась вона під інші потреби і навантаження, що нині породжує низку гострих **проблем**:

- застаріла вулична мережа не розрахована на сучасний трафік, який спричиняє затори в години пік і значне погіршення якості повітря;
- обмежений простір у центральній частині міста призводить до несанкціонованого паркування авто через відсутність паркомісць;
- зростаючі обсяги щоденної маятникової міграції з периферії та приміських населених пунктів до центру перевантажують основні транспортні артерії агломерації;
- активна житлова забудова в нових мікрорайонах і приміських зонах спричиняє вилучення цінних рекреаційних і сільськогосподарських земель під житлове, транспортне і комерційне використання;
- сучасна висотна забудова, яка зачіпає прилеглі до центру мікрорайони, не гармоніює із низькоповерховою історичною спадщиною центральної частини;
- стрімке зростання міста та околиць створює навантаження на існуючі комунальні мережі (в центральній частині міста прокладені ще за австро-угорських часів), що призводить до колапсів із водовідведенням під час аномальних дощів та проблем з водопостачанням через зношеність водогінної мережі, яка забезпечує зростаючі потреби містян.

Перелік проблем, спричинених урбанізаційними процесами можна продовжити, але метою нашого дослідження є аналіз просторового розподілу існуючих рекреаційних об'єктів (парки, сквери, зони відпочинку, заклади гостинності тощо) у межах Чернівецької агломерації, яка територіально

охоплює 4971 км² з чисельністю населення понад 720 тис. осіб [4]. Це робить її критично важливою територією для планування рекреаційних ресурсів, здатних задовольнити потреби великої кількості мешканців, що проживають у місті та його сателітах. Аналіз Генерального плану забудови Чернівців засвідчує домінуючий вектор урбанізації – пріоритет надається будівництву багатоквартирних будинків, частка яких сягає 70% від загальної кількості новобудов, що концентрується у висотних житлових мікрорайонах, забудова яких розпочалась ще за радянських часів, що призводить до значного дефіциту забезпеченості мешканців зеленими зонами.

Ключові потреби чернівчан у відпочинку, як і в будь-якому місті, є комплексними і охоплюють активні, пасивні види, потребу в релаксації в природному середовищі, а також у культурно-пізнавальному дозвіллі.

Щільна забудова центральної частини міста унеможливорює створення «зелених острівців» для прогулянок і релаксу містян. Широкі можливості для різних видів відпочинку (прогулянки, атракціони, літній театр, спортивні майданчики, веломайданчики, доріжки та ін.) пропонують великі міські парки – Центральний парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка (закладений ще за часів перебування Буковини у складі Австро-Угорщини) та парк «Жовтневий» (розташований в районі щільної житлової забудови; приєднаний структурно до складу першого). Культурно-пізнавальну, екологічну і релаксаційну потреби здатні задовольнити Ботанічний сад, дендрологічний парк на території Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Музей народної архітектури і побуту, проте вони не є загальнодоступними, а передбачають оплату за відвідування об'єктів у певні робочі години. Позитивним зрушенням у цьому контексті є створення й осучаснення існуючих скверів у центральній частині міста – зокрема, біля колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації, римо-католицького костелу та на Соборній площі (сквер Вишиванки). Згадані простори враховують можливості не тільки пасивного чи активного відпочинку, але й сімейного завдяки облаштованим дитячим майданчикам [2].

Зростаючий попит на місця для занять спортом (біг, велоспорт, йога) задовольняють ті ж паркові зони, сквери та спортивні майданчики в нових житлових масивах та на територіях освітніх закладів. З 2019 р. реалізують кілька проєктів з велоінфраструктури, зокрема, на вулицях Героїв Майдану, Головної та Руській, а також планують створити спільну велопішохідну зону на Центральній площі. У 2025 р. Чернівці стали однією із 15 пілотних громад, де в межах Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору до 2030 року впроваджується безбар'єрний маршрут [6]. Ці проєкти спрямовані на розбудову мереж велодоріжок і смуг, що покращать умови для велосипедистів і сприятимуть розвитку велосипедного руху в місті.

Історичну цінність і рекреаційну функцію із задоволенням культурно-пізнавальних запитів виконують територія Чернівецького університету (об'єкт ЮНЕСКО), площі (Пресвятої Марії, Філармонії, Театральна, Центральна) та вулиці (особливо пішохідна О. Кобилянської) центральної частини міста, де розташовані заклади харчування, літні тераси, театр, кінотеатри, організовують музичні виступи, вуличні ярмарки й фестивалі [5].

Потреба у більш інтенсивному та тривалому відпочинку містян часто

задовольняється на околицях міста (Цецино, Кемпінг, Садгора) та неподалік від центру агломерації. Готельно-ресторанні (*Орлине гніздо, Панорама, Цецино, Георг Парк, Аква Плюс, Шале, Балія* та ін.), гірськолижні (*Сонячна долина*) комплекси з альтанками, басейнами, пляжами, відкритими територіями, ігровими майданчиками, контактними зоопарками та іншими розвагами популярні в теплий сезон [2]. Через брак водних об'єктів природного походження і неможливість повноцінного використання міського пляжу на р. Прут через незадовільний санепідеміологічний стан якості води, поблизу Чернівців були відкриті відпочинкові комплекси з басейнами *Шум, Драйв, Lotus, Буковинські Мальдіви*, де влітку відзначалось максимальне рекреаційне навантаження у спекотні дні.

До рекреаційних об'єктів варто віднести і сезонні атракції (тюльпанові, лавандові, півонієві поля, створені в селах Мамаївці, Магала, Білівці), які щороку приваблюють як мешканців Чернівецької агломерації, так і туристів. Окрім естетичної привабливості, тут створені комфортні умови для релаксу та сімейного відпочинку. Найбільшим їхнім недоліком є короткий термін експлуатації, проте власники прагнуть диверсифікувати послуги, пропонуючи сезонні чи тематичні атракції.

Отже, рекреаційні зони відіграють багатофункціональну та критично важливу роль в урбанізаційних процесах Чернівецької агломерації, впливаючи на екологію, соціальний розвиток, архітектурний вигляд та економічну привабливість міста. Позитивно, що навіть в реаліях сьогодення відбуваються зміни, створюються і втілюються в життя проєкти, спрямовані на покращення рекреаційного ландшафту ядра і його околиць.

Список використаних джерел:

1. Інтегрована концепція розвитку міста. Чернівці 2030. https://drive.google.com/file/d/1CJYT9N4_vQ9-Mfdyiniigw9jjQcWt_07/view
2. Рекреаційні зони – Чернівці – офіційний туристичний портал. <https://travel.chernivtsi.ua/category/13>
3. Рекреація урбанізованих систем. Монографія. Житомир: Вид-во «Рута», 2022. – 148 с. <https://surl.li/yjduhp>
4. Чернівецька агломерація. <https://surl.li/bgekdb>
5. Чернівці – дозвілля: музеї, театр, філармонія, кінотеатри, нічні клуби, торговельні центри, ресторани, бари, піцерії, кафе. http://www.trip.cv.ua/dozvil_ukr.php
6. Чернівці розпочинають впровадження маршруту безбар'єрності! <https://bukoda.gov.ua/news/chernivtsi-rozpochynaiut-vprovadzhennia-marshrutu-bezbariernosti>

Наукове видання

РЕГІОН – 2025: СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(20 листопада 2025 року, м. Харків)

Збірник наукових праць

Українською, англійською мовами

Відповідальний за випуск: *Ю. Кандиба*

Комп'ютерне верстання: *Ю. Кандиба*

Підписано до друку 27.11.2025 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 17,1. Обл.-вид. арк. 19,9.

Наклад 50 пр. Ціна договірна.

61022, Харків, майдан Свободи, 4

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09.